

Seat No.

M.A. (SEM/CR) CBCS Part-I Semester-II Examination: October/November-2022
Sanskrit (Compulsory) Paper-VII
SANC27: Sankhyatattvakaumudi

Day and Date: Monday, 19/12/2022

Total Marks: 60

Time: 10.30 AM To 12.30 PM

सूचना: :

1. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q.1. खाली दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडा.

१५

- 1 सांख्यकारिकाकारः कः ?
(A) कपिल (B) कणादः (C) गौतम (D) श्री ईश्वरकृष्णः
- 2 सांख्यकारिकायां कति कारिकाः ?
(A) नवषष्टिः (B) अष्टषष्टिः (C) सप्ततिः (D) एकसप्ततिः
- 3 सांख्यकारिकायां कतीनां तत्वानां विवेचना-
(A) त्रयोविंशतिः (B) चतुर्विंशतिः (C) षडविंशति (D) पञ्चविंशतिः
- 4 सांख्यदर्शनस्य प्रथमस्वतन्त्रतत्वमस्ति-
(A) प्रकृतिः (B) पुरुषः (C) उन्मात्रम् (D) महाभूतम्
- 5 तन्मात्राः कति ?
(A) चत्वारः (B) पञ्च (C) षट् (D) सप्त
- 6 अध्यावसायो बुद्धेः ..... धर्माणि सन्ति ।
अ) सप्त ब) अष्ट क) नव ड) दश
- 7 'दान' या सिद्धीस अर्थात् विवेकख्यातीला.....हे नाव आहे.
अ) सदामुदितम् ब) अविप्लव क) रम्यक ड) तुष्टी
- 8 ..... हे सांख्यकारिका या ग्रंथाचे रचनाकार आहेत.
अ) कपिलमुनी ब) गौडपादाचार्य क) चार्वाक ड) ईश्वरकृष्ण

- 9 सांख्यानुसारं पुरुषबहुत्वप्रस्थापने कारणं भवति .....।
 अ) जननकरणमरणानानां प्रतिनियमात् ब) शरीराकारभेदात्
 क) इन्द्रियसंख्याभेदात् ड) प्रतिपुरुषज्ञानभेदात्
- 10 बुद्धेः गुणवैषम्यविमर्दात् ..... भेदाः भवन्ति।
 अ) विंशतिः ब) पञ्चसप्ततिः क) पञ्चविंशतिः ड) पञ्चाशत्
- 11 .....रागात् संसारे लयः भवति।
 अ) वैराग्यात् ब) राजसात् क) विपर्ययात् ड) ऐश्वर्यात्
- 12 प्रकृति पश्यति पुरुषः .....स्थितः स्वच्छः।
 अ) मोक्षः ब) धर्मः क) कर्ता ड) प्रेक्षकः
- 13 'सुकुमारतरं' हे विशेषण .....साठी योजिले आहे.
 अ) पुरुष ब) बुद्धी क) प्रकृति ड) शरीर
- 14 .....प्रकृतिलयः भवति ।
 अ) वैराग्यात् ब) अहंकारात् क) राजसाद्रागात् ड) धर्मात्
- 15 त्रैगुण्यात् .....सिद्धिः ।
 अ) अहंकार ब) अविवेक क) अज्ञान ड) अभिमान

Q.2. टीपा लिहा. (चार पैकी कोणतेही तीन).

१५

- 1 प्रकृती – पुरुष संयोग
- 2 सांख्यदर्शनातील अशक्तीचे प्रकार
- 3 दुःखत्रयाभिघात ।
- 4 कैवल्यार्थं प्रवृत्ते

Q.3. थोडक्यात उत्तरे लिहा. (चार पैकी कोणतेही तीन) .

१५

- 1 सांख्यमतानुसार 'त्रिगुणात्मक प्रकृतीचे' विवेचन करा.
- 2 सांख्यतत्त्वानुसार सत्त्वयुक्त बुद्धीचे चार धर्म स्पष्ट करा.
- 3 सांख्यदर्शनानुसार त्रैगुण्य या विषयावर विवेचक टीप लिहा.
- 4 सांख्यदर्शनानुसार मोक्ष ही संकल्पना स्पष्ट करा .

Q.4. सविस्तर उत्तर लिहा. (दोन पैकी एक) .

१५

- 1 सांख्यांनी सांगितलेले सूक्ष्म शरीराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- 2 सांख्यांनी सांगितलेले प्रकृतीचे स्वरूप काय आहे तिच्या अस्तित्वासाठी कोणती प्रमाणे आहेत ते स्पष्ट करा.

*****

Model Answer Paper

M.A. (SEM/CR) CBCS Part-I Semester-II Examination: October/November-2022
Sanskrit (Compulsory) Paper-VII
SANC27: Sankhyatattvakaumudi

Day and Date: Monday, 19/12/2022

Total Marks: 60

Time: 10.30 AM To 12.30 PM

Q.1. खाली दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडा.

१५

- 1 सांख्यकारिकाकारः कः ?
(A) कपिल (B) कणादः (C) गौतम (D) श्री ईश्वरकृष्णः
Option 4
- 2 सांख्यकारिकायां कति कारिकाः ?
(A) नवषष्टिः (B) अष्टषष्टिः (C) सप्ततिः (D) एकसप्ततिः
Option 3
- 3 सांख्यकारिकायां कतीनां तत्वानां विवेचना-
(A) त्रयोविंशतिः (B) चतुर्विंशतिः (C) षडविंशति (D) पञ्चविंशतिः
Option 3
- 4 सांख्यदर्शनस्य प्रथमस्वतन्त्रतत्वमस्ति-
(A) प्रकृतिः (B) पुरुषः (C) उन्मात्रम् (D) महाभूतम्
Option 1
- 5 तन्मात्राः कति ?
(A) चत्वारः (B) पञ्च (C) षट् (D) सप्त
Option 2
- 6 अध्यावसायो बुद्धेः ..... धर्माणि सन्ति ।
अ) सप्त ब) अष्ट क) नव ड) दश
Option 2
- 7 'दान' या सिद्धीस अर्थात् विवेकख्यातीला.....हे नाव आहे.
अ) सदा मुदितम् ब) अविप्लव क) रम्यक ड) तुष्टी
Option 1
- 8 ..... हे सांख्यकारिका या ग्रंथाचे रचनाकार आहेत.
अ) कपिलमुनी ब) गौडपादाचार्य क) चार्वाक ड) ईश्वरकृष्ण
Option 4
- 9 सांख्यानुसारं पुरुषबहुत्वप्रस्थापने कारणं भवति .....।
अ) जननकरणमरणानां प्रतिनियमात् ब) शरीराकारभेदात्
क) इन्द्रियसंख्याभेदात् ड) प्रतिपुरुषज्ञानभेदात्
Option 1

- 10 बुद्धे: गुणवैषम्यविमर्दात् ..... भेदाः भवन्ति।
अ) विंशतिः ब) पञ्चसप्ततिः क) पञ्चविंशतिः ड) पञ्चाशत्

Option 4

- 11 .....रागात् संसारे लयः भवति।
अ) वैराग्यात् ब) राजसात् क) विपर्ययात् ड) ऐश्वर्यात्

Option 2

- 12 प्रकृति पश्यति पुरुषः .....स्थितः स्वच्छः।
अ) मोक्षः ब) धर्मः क) कर्ता ड) प्रेक्षकः

Option 4

- 13 'सुकुमारतरं' हे विशेषण .....साठी योजिले आहे.
अ) पुरुष ब) बुद्धी क) प्रकृति ड) शरीर

Option 3

- 14 .....प्रकृतिलयः भवति।
अ) वैराग्यात् ब) अहंकारात् क) राजसाद्रागात् ड) धर्मात्

Option 1

- 15 त्रैगुण्यात् .....सिद्धिः।
अ) अहंकार ब) अविवेक क) अज्ञान ड) अभिमान

Option 2

Q.2. टीपा लिहा. (चार पैकी कोणतेही तीन).

१५

- 1 प्रकृती – पुरुष संयोग

Ans:

- 2 सांख्यदर्शनातील अशक्तीचे प्रकार

Ans:

- 3 दुःखत्रयाभिघात।

Ans:

- 4 कैवल्यार्थं प्रवृत्ते

Ans:

Q.3. थोडक्यात उत्तरे लिहा. (चार पैकी कोणतेही तीन) .

१५

- 1 सांख्यमतानुसार ' त्रिगुणात्मक प्रकृतीचे ' विवेचन करा.

Ans:

- 2 सांख्यतत्त्वानुसार सत्त्वयुक्त बुद्धीचे चार धर्म स्पष्ट करा.

Ans:

- 3 सांख्यदर्शनानुसार त्रैगुण्य या विषयावर विवेचक टीप लिहा.

Ans:

4 सांख्यदर्शनानुसार मोक्ष ही संकल्पना स्पष्ट करा .

Ans:

Q.4. सविस्तर उत्तर लिहा. (दोन पैकी एक) .

१५

1 सांख्यांनी सांगितलेले सूक्ष्म शरीराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Ans:

2 सांख्यांनी सांगितलेले प्रकृतीचे स्वरूप काय आहे तिच्या अस्तित्वासाठी कोणती प्रमाणे आहेत ते स्पष्ट करा.

Ans:

*****